

mogoče v lastno dvorano spraviti nekaj desetini obiskovalcev, so v knjižnici začeli z raznimi prireditvami. Zelo pogosti so bili literarni večeri ali srečanja s pesniki, pisatelji, potopisci, literarnimi in umetnostnimi zgodovinarji in drugimi kulturniki. Nekajkrat so bile v knjižnici kar obsežne slikarske razstave dobrih, toda še manj znanih slikarjev, tudi domačina iz Rimskih Toplic, ki živi sicer v Združenih državah Amerike. Precejkrat so bili izvedeni samostojni koncerti domačih glasbenikov in pevcev, zelo pogoste pa so bile glasbene spremljave drugih prireditev, predvsem slovesnosti ob martinovanju, ob proslavah in ob raznih bolj zanimivih predavanjih. Precej predavanj je bilo iz naravoslovnih in tehniških disciplin, celo iz elektronike, ter drugih aplikativnih strok. Vseh opisanih prireditev je bilo v knjižnici od leta 1977 do 2013 okoli 390.

Sčasoma se je pokazalo posebno zanimanje za lokalno zgodovino oz. za domoznanstvo. Temu je bila namenjena kar dolga serija predavanj. Izvedene so bile tiskovne konference ob vseh knjigah, ki so se kakorkoli

nanašale na Laško. V ta namen je knjižnica ustanovila Svet za domoznanstvo, ki naj bi nekako usmerjal to novo dejavnost. V tem okviru je knjižnica izdala dva kar obsežna Laška zbornika z letnicama 2002 in 2007. Sicer kot individualna avtorska dela so v okviru knjižnice izšli razni naslovi: prevod iz nemškega v slovenski jezik pomembne Zgodovine laške dekanije, laškega rojaka, lavantinskega stolnega prošta, Ignacija Orožna, nadalje zgodovina Župnije Sv. Rupert nad Laškim ob njeni 250 letnici, Vrh nad Laškim skozi stoletja in prva dokaj obsežna zgodovina Laškega z okolico z naslovom Laško skozi stoletja. V letu 2015 bo izšel prevod iz nemškega v slovenski jezik širše zanimive Ripšlove Kronike župnije Sv. Miklavž nad Laškim.

Upravičeno torej lahko povzamemo, da je laška knjižnica prizadevno izvedeno stransko kulturno poslanstvo v obravnavanem obdobju zelo dobro opravila.

Jože Maček

Koncizen uvod v postkolonialne študije

Loomba, Ania: *Kolonializem in neokolonializem*. Ljubljana: Orbis, 2009. 284 strani.

V medijskih in akademskih diskusijah o vzrokih bratomorne vojne, ki je še nedavno divjala na vzhodu Ukrajine, je bilo mogoče pogosto slišati že nekoliko zaprašeno izjavo sedanjega ruskega predsednika Vladimirja Putina, da je bil razpad Sovjetske zveze, za številne raziskovalce zadnjega večnacionalnega imperija v Evropi, največja geostrateška zabloda 20. stoletja. Ob ponovni oživitvi zanimanja za zgodovino kolonialnih imperijev je še toliko bolj razveseljivo, da smo že pred dobrega pol desetletja v slovenskem prevodu dobili monografijo Anie Loomba, sicer profesorice na pensilvanijski univerzi, z naslovom *Kolonializem in neokolonializem*, ki pa je žal v slovenskem akademskem polju ostala bolj ali manj prezrta.

Pri tem je zanimivo, da Loombova (str. 8) v njej poda eno najbolj preprostih, a hkrati konciznih definicij kolo-

nializma, ko zapiše: »Kolonializem lahko torej opredelimo kot osvajanje in nadzorovanje ozemlja in dobrin drugih ljudi.« Poleg tega avtorica, čeprav rojena v nekdanji

britanski koloniji Indiji, kjer je preživela tudi najmanj dve desetletji svojega življenja, skozi celotno besedilo izrecno poudarja in natančno razčlenjuje primere kompleksnega razmerja med kolonizatorji in koloniziranimi ter tako preseže manihejske reprezentacije obeh kategorij kot odnosa med rabljem in žrtvijo, ki jih je s svojim *Orientalizmom* (1998) (ne)hote zakrivil Edward Said (str. 55) in jim še dandanes tako radi podležejo teoretiki postkolonialne misli na tej strani Alp. Tako v poglavju o hibridnosti med drugim zapiše (str. 180): »Kolonialne identitete so na obeh straneh delitve nestabilne, v ostrem medsebojnem spopadu in se nenehno spreminjajo.« Zavoljo prepletenih odnosov med kolonizatorji in koloniziranimi niti dediščin kolonializma ni mogoče zreducirati na »terorizem, kulturno in rasno nestrpnost, genocide, verske vojne«, kot bralca na hrbtni strani monografije prepričuje njen slovenski založnik. Nasprotno, kot rezonira Loombova (str. 23–4), so kolonialne dediščine, ki so praviloma najizrazitejše v prehranjevalnih navadah, glasbi, jeziku, arhitekturi itn., večplastne, prežete s prvinami kultur iz predkolonialnega obdobja.

Monografija je razdeljena na tri sklope, in sicer je v prvem poudarek na opredelitvi kolonialnih in postkolonialnih študij, osrednji zavzema razpravo o kolonialnih in postkolonialnih identitetah, ki ji za konec sledi analiza različnih kritik kolonializma. Izjemnost Anie Loomba v primerjavi s prenekaterim od njenih akademskih kolegov, ki prisegajo na ideje postkolonialnih študij, se zrcali v njenem nenehnem poudarjanju interakcije med kolonizatorji in koloniziranimi, pri čemer še dodatno izpostavlja razmišljanja tistih raziskovalcev, ki ne zanikajo precejšnje heterogenosti obeh skupin (str. 93–4).

Čeprav imamo mogoče marsikdaj občutek, da v postkolonialnih študijah še vedno prevladuje iz klasičnega marksizma izvirajoča percepcija kolonializma, ki ga razume kot »integralni del kapitalističnega razvoja« (str. 27), zato številne razprave (pre)pogosto izpostavljajo domnevno vsiljevanje zahodnjaških idej, ideologij, tehnik, tehnologij itn., ki naj bi ga zavojevalci zagrešili nad neomadeževanimi staroselci, avtorica sodi, »da pri kolonialnem proizvajanju znanja nikakor ni šlo za enoznačen proces«, saj so bila kolonialna znanja »ustvarjena tudi v procesu dogovarjanja in soočanja z idejami domorodcev« (str. 73). Že v začetnem stadiju odkrivanja njim neznanih teritorijev na oddaljenih celinah so bili namreč evropski konkvistadorji odvisni od staroselskega prebivalstva, ko so se večinoma soočali z docela tujo floro in favno, da neobstoja zemljevidov in sodobnih navigacijskih pripomočkov niti ne omenjamo. Lokalno znanje je bilo nepogrešljivo tudi v kasnejšem obdobju, ko so se kolonizatorji v nekaterih delih imperialne periferije lotevali zahtevnejših gradbenih podvigov. Omenjenemu navkljub precej koloniziranih v različnih

delih sveta nikoli ni prišlo v neposreden stik s prišleki iz Evrope (str. 75), saj so se skoraj vse imperialne metropole soočale s pomanjkanjem tistih, ki so bili na takšen ali drugačen način pripravljeni prevzeti vlogo imperialnega agenta. Ne smemo namreč pozabiti, da je na prelomu iz 19. v 20. stoletje Evropa štela približno dvakrat manj prebivalcev kot danes, in sicer okoli 400 milijonov.

V osrednjem delu monografije je nekaj prostora namenjenega tudi kronološkemu pregledu konstrukcije rasnih in kulturnih razlik v evropskih kolonialnih metropolah. Pri tem se Loombova, samoumevno, ne more izogniti zahodnjaškemu stereotipom o »muslimanskem drugem« (str. 113), kar je ob recentni krepitvi protislamskega razpoloženja v nekaterih državah Evropske unije precej poučno branje, saj bralce opominja na dejstvo, da je negativna retorika do (dela) muslimanov dokaj podobna že vse od srednjega veka dalje, različni so le obrazi, ki jo razpihujejo. Kot dodaja v nadaljevanju, je bilo konstruiranje rasnih razlik med kolonizatorji in koloniziranimi »povezano z naravo družb, v katere so vdiral Evropejci, z družbenimi razredi, ki so jim pripadali ljudje, ki so jih opazovali, pa tudi v vprašanju o tem, ali je Evropejce v konkretnem primeru bolj zanimalo trgovanje s to družbo ali naselitev v njej« (str. 117). Kljub temu so hierarhična družbena razmerja med »nami« in »njimi«, ki so praviloma zagovarjala večvrednost evropskih zavojevalcev, predvsem v Afriki in Amerikah služila kot pretveza za ekonomsko eksploatacijo staroselskih ljudstev in območij, kjer so živela, saj so »divjake« v imaginarijih evropskih kolonialnih metropol često prikazovali kot (mentalno) inertne in zavoljo tega nezmožne prepoznati finančne priložnosti izkoriščanja naravnih bogastev, ki jim jih ponuja njihova rodna gruda (str. 133–4). A po drugi strani niso bili redki tisti kolonizatorji, ki so še večji prezir kot do koloniziranih v oddaljenih provincah imperija čutili do pripadnikov nižjih družbenih slojev doma ...

Hvalevrednemu izpostavljanju primerov metodološkega preloma z enoznačnimi reprezentacijami odnosa med kolonizatorji in koloniziranimi navkljub ima pričujoča monografija tudi nekaj šibkih točk. Mednje nedvomno sodi pretirana osredotočenost Loombove na razprave anglofonih avtorjev – z izjemo peščice, kot sta na primer Franz Fanon in Michel Foucault –, ko razčlenjuje podobe koloniziranih v književnosti, a tudi širše. Z drugimi besedami, avtorica pretežno navaja tiste primere reprezentacij »koloniziranih drugih«, ki primarno predstavljajo del britanskega literarnega kanona (npr. Sheakespearejeva *Othello* in *Vihar*, Conradovo *Srce teme*, Kiplingov *Kim* itn.) in se posledično nanašajo izključno na tiste imperialne podložnike, ki so pripadali britanskemu imperiju, česar se nekako zaveda tudi sama (str. 99, 102, 252), a spektra proučevane literature

vendarle ne razširi. Seveda je nemogoče zanikati dejstvo, da so se lahko angleški kralji in kraljice v omejenem zgodovinskem obdobju – največji obseg je britanski imperij dosegel med obema svetovnima vojnoma – bahavo hvalisali, kako v njihovi domeni sonce pravzaprav nikoli ne zaide. Vendar ne smemo pozabiti, da je bilo v Evropi 19. in 20. stoletja še kar nekaj imperialnih velesil, pri čemer nam verjetno najprej pridejo na misel Francija, Nemčija, Rusija, Avstro-Ogrska ali pa osmanska država. Razumljivo je, da bi bila vključitev cvetočega neangleških literatov, ki so ustvarjali v poznem kolonialnem obdobju, precej zahtevna naloga, a razširjen komparativni pristop bi bralcem omogočal primerjavo različnih reprezentacij koloniziranih, s čimer bi se lahko sami prepričali o kompleksnosti evropskih podob Azijcev, Afričanov, staroselskih Američanov in drugih. Tako Loombova (ne)hote marginalizira številne kolonizatorje in kolonizirane ter jim s tem odreka možnost (samo) reprezentacije, kar je sicer eden od glavnih očitkov, ki jih postkolonialne študije namenjajo orientalističnim diskurzom.

Nadalje se ob pozornem branju *Kolonializma in neokolonializma* bralcem porodi občutek, da je prevod, sicer delo Jane S. Rošker in Nine Kozinc, nekoliko (jezikovno) hibav. Tako na strani 22 preberemo: »Kot smo že prej omenili, je bilo v tridesetih letih dvajsetega stoletja koloniziranih več kot 84,6 % celotnega zemeljskega ozemlja«, vendar se bralci slovenske izdaje s tem podatkom srečajo prvič, čeprav ga je avtorica vključila tako v uvod izvirnika iz leta 1998 kot tudi dopolnjene izdaje (2005), a ga slovenski prevod začuda ne vsebuje. Nadalje bode v oči togo slovenjenje nekaterih že uveljavljenih terminov: v pretežnem delu monografije se pojavlja neologizem *koloniziranci* (*inter alia* str. 9), ki izpodriva uveljavljeno rabo *kolonizirani*, spet drugje zasledimo *Oksident* (str. 22) namesto *Okcidenta*, *proizvajalna sredstva* postanejo *proizvodna sredstva* (str. 32), *obarvane ženske* (str. 168) bi bilo verjetno modreje prevajati kot *temnopolte ženske* itn.

Nekonsistentnost je očitna že pri domačenju samega naslova knjige, saj je *postcolonialism* iz originala v slovenskem prevodu zamenjal izraz *neokolonializem*, dasiravno bi bila verjetno najprimernejša slovenska ustreznica pokolonializem. Ali je ideja zrasla na zelniku založnika ali prevajalk, niti ni bistvenega pomena, zdi pa se, da je delno predruženje originalnega naslova, medtem ko podnaslovi ohranjajo pridevnik *postkolonialen*, marketinški trik, s katerim je nekdo najverjetneje želel pritegniti zanimanje tistega dela potencialnih bralcev, ki v svojo (politično) retoriko tako vehementno vključujejo domnevne »antiimperialistične nazore«. Kljub njegovi uporabi v samem naslovu monografije Loombova (str. 13–4) poudarja, da je izraz

postkolonialen tako v ideološkem kot časovnem smislu problematičen. Izpostavlja namreč, da nekatere neenakosti (npr. gospodarske, politične itn.) med nekdanjimi kolonijami in metropolami persistirajo še dandanes, hkrati pa je bila formalna dekolonizacija večstoleten proces, kar po njenem mnenju dokazuje, »da postkolonializem nima zgolj enega samega začetka, temveč se je začel večkrat v različnih delih sveta ter v različnih obdobjih«. Posledično so imeli protikolonialni upori »v zgodovini veliko oblik in črpali so iz zelo različnih virov« (str. 188). Zavoljo tega tudi postkolonialnih izkušenj različnih držav in ljudstev ni mogoče zvesti na skupni imenovalc.

Čeprav lahko v delu zasledimo nekaj manjših pomanjkljivosti, je *Kolonializem in neokolonializem* nedvomno priporočljivo branje za vsakogar, ki si želi poglobljeno razumeti raznolike antagonizme in pisane podobe sodobnega sveta v 21. stoletju.

Klemen Senica